

■ L'oralitat fingida, la col·loquialitat i la norma lingüística

Enric Gomà, Joaquim Manyós, Lluís Payrató, Rosa Roig
Moderadora: Laura Santamaria

Laura Santamaria

Les presentacions d'aquest apartat debaten sobre el model de llengua que es fa servir en el guionatge, tant si és per a produccions pròpies com per a guions traduïts al català. Després d'uns vint-i-cinc anys de sèries i pel·lícules de programació aliena i producció pròpia, Televisió de Catalunya ha consolidat un model de llengua ben acollit pel públic. En el cinema, però, els espectadors mostren certes reticències davant de les versions en català, una situació que trobarem argumentada més endavant.

Lluís Payrató se centra en la pragmaestilística i en la necessitat de trobar un registre adequat als actes de comunicació que s'esdevenen a partir de guions. Ens recorda també que el guionatge és sempre un treball en grup, on el guionista no és l'únic amb poder de prendre decisions. La creació de guions és una activitat amb dèficits, però també plena de recursos, que són els que permeten l'elaboració d'un llenguatge de ficció, entre els quals l'autor destaca la flexibilitat que caracteritza l'estàndard. Per tal de superar aquests dèficits, proposa que s'estableixi més coordinació entre els diversos professionals que participen en el procés, és a dir, els guionistes, els actors, els assessors lingüístics i els mateixos directors.

Joaquim Manyós recalca el fracàs del model de llengua de la traducció en l'àmbit cinematogràfic, un fet que sorprèn, ja que aquest mateix model s'aplica amb èxit en els productes infantils i també en els programes televisius adreçats a adults. Un estudi sobre consum cultural que ha dut a terme la Secretaria General de Política Lingüística demostra que el públic accepta més bé els doblatges en castellà que no pas en català, tot i que Manyós reconeix que el doblatge en català té molt bona qualitat. Bàsicament, el públic crítica menys les versions castellanes i és més estricta en català.

D'esquerra a dreta:
Lluís Payrató,
Joaquim Manyós,
Laura Santamaria,
Enric Gomà i Rosa Roig
Foto: Pere Virgili

Rosa Roig posa de manifest la necessitat que tenen els traductors de trobar una varietat a mig camí entre el formal i el col·loquial que resulti versemblant als espectadors i que sigui acceptada pels lingüistes. En el cas concret de la traducció de guions, la dificultat afegida és haver de recrear un llenguatge entre dos nivells d'estilització: el del guió original i el que prové de la llengua de traducció. L'autora també fa esment del suport que representen per als traductors les eines que ha creat el Departament de Producció Aliena de Televisió Catalunya i que ha posat a l'abast dels professionals, gràcies al bon ús que ha fet de les tecnologies de la informació i de la comunicació.

Enric Gomà defineix el guionista com «l'escriptor de l'estil sense estil», que es mou entre l'obligació de generar diàlegs creïbles i de cenyir-se a les restriccions que implica el programa per al qual escriu. En aquest context, els guionistes tenen la necessitat de basar-se en l'oralitat real, quan aquesta realitat de què parteixen és plena de castellanismes, i tenint en compte que la seva feina no és fer de normalitzadors. Enric Gomà també posa èmfasi en el fet que els guions són fruit de la feina de tot un equip de professionals, que han de trobar l'encaix perquè els diàlegs no se'n ressentin.

Totes aquestes aportacions ens ajuden a entendre més bé la relació entre el model de llengua en català i el guionatge i el doblatge.

Enric Gomà

El patró de l'oralitat fingida amb la qual treballem els guionistes és l'oralitat real. Mai els llibres, mai la llengua més o menys culta i mai el costumisme escrit d'altres èpoques, com pot ser Emili Vilanova o Rusiñol.

El guionista és l'escriptor de l'estil sense estil. M'explicaré: una sèrie té un guió-patró –que escriu el cap d'equip– i és el capítol pilot, el primer capítol, per regla general. I els altres guionistes s'hi han d'adequar. No poden escriure amb l'estil que els vingui bé. En aquest sentit dic que és l'escriptor de l'estil sense estil.

El guionista escriu com parla ell i la gent del seu entorn. En aquest sentit, hem de tenir en compte que la meitat de la població de Catalunya té un origen familiar castellanoparlant. Naturalment, tota aquesta gent té estructures, expressions i fraseologia calcades del castellà. Entre *empaitar* i *perseguir*, molt probablement s'estimaran més *perseguir*. La llengua calcada condueix a la dialectalització. Tard o d'hora, s'acabarà acomplint aquella idea antiga que considera el català un dialecte. Però, què hem de fer amb aquest sector de gent? Deixar-lo al marge de les tasques creatives en què la llengua té un paper? No ho crec. Catalunya és el país del «com més serem, més riurem». Som el país de la integració.

El guionista reflecteix, tan bé com pot, la llengua oral i l'estilitza per poder fer un producte audiovisual. Però no té el més mínim sentit de difusió de la llengua. Un guionista no és un normalitzador. Se'l tria sobretot per les seves habilitats dramàtiques, les seves habilitats lingüístiques queden en un segon terme. Com que la llengua es vol neutra, vehicular, transparent, es treballa amb una llengua prima, si ho voleu, però alhora molt real, molt natural.

El guionista escriu segons un patró fet, s'adequa a un estil i lliu-

Laura Santamaria

Foto: Pere Virgili

Enric Gomà
Foto: Pere Virgili

ra la seva feina al redialoguista, que és qui uniformitza els diferents guions d'una sèrie. Aquest passa el ribot, també el lingüístic. Salten expressions, frases («Això no ho he sentit mai», «Això no m'agrada», «Això no ho diria mai aquest personatge»). El seu propòsit és evitar un fenomen que s'havia donat en dècades passades: de vegades els diàlegs eren enfarfegats, semblaven mostraris de frases fetes i refranys.

Després, hi ha la revisió lingüística, que sempre és enriquidora. Parlo pels lingüistes que conec: la Glòria Torra i el Manel Riera-Heures, de TVC, i també del traspasat Joaquim Pomares, que té un molt bon diccionari d'argot i català col·loquial, que Edicions 62 faria bé de reeditar. De vegades, els correctors són una mica diccionaristes, cosa que no era en Joaquim Pomares. Estan preocupats per si tal paraula és o no en un o altre diccionari i això pot minvar la capacitat expressiva del guió. Riquesa i expressivitat són clau, al meu entendre. Literàriament, el meu patró és Joan Sales, que als anys cinquanta escrivia *primo*, *xiripa*, *acera* i tenia una llengua esplèndida.

Finalment, hi ha els actors, que tenen les seves manies. Durant la gravació d'una sèrie hi ha un guionista de plató, que ajuda els actors a dir bé les rèpliques. Els actors, de vegades, reendrecen les frases per convertir-les en més orgàniques. El que no pot ser és el que feia una actriu, que portava les seqüències reescrites de casa seva perquè el seu nòvio havia decidit que s'havien d'escriure d'una

altra manera. Aquí, la correcció lingüística, però, sobretot, el director, han de parar els peus a l'actor.

Finalment, m'agradaria pronunciar-me contra la dialectalització. Si comencem a fragmentar dialectalment l'audiovisual, ens tornarem bojos. Per fer televisió, és molt més pràctic fer servir un estàndard funcional, cosa que han fet els espanyols per a tot Espanya i els ha funcionat correctament. Nosaltres no ens hem d'estirar els cabells perquè fem servir en català un estàndard televisiu. Sort n'hi ha.

D'altra banda, seria bo fugir de la «tevetresització» que pateix aquest país. Hi ajudaria l'existència de més televisions en català. Països amb la nostra demografia tenen una o dues cadenes públiques i dues o tres de privades d'abast nacional. En la mesura que puguem variar el percentatge d'un 25% de televisió en català i elevar-lo al 30-40-50%, l'ús i la riquesa de la llengua hi guanyarien. Això sí que seria difusió de la llengua, més eficaç que la campanya de la dentadura. Apostar políticament per l'existència de televisions privades en català d'abast de tot el territori seria una solució òptima. I, en aquest sentit, poder veure en obert totes les televisions en català existents: Canal 9, Punt 2 i IB3. Demanem que els valencians puguin veure TV3, però nosaltres no tenim el més mínim interès a veure Canal 9 i Punt 2. Això no lliga.

Joaquim Manyós

En primer lloc cal agrair al Col·legi de Llicenciats l'organització d'aquestes jornades perquè ens permeten plantejar un tema que fa temps que preocupa a la Secretaria de Política Lingüística. Es tracta d'obrir un debat sobre la qüestió del model de llengua en l'àmbit cinematogràfic. Aquest és un tema que sovint apareix com un dels possibles causants del poc èxit comercial del cinema doblat en català, tot i que no és el principal.

Des de 1990, la Direcció General de Política Lingüística va començar a atorgar –per mitjà d'una convocatòria de subvencions– ajuts econòmics a les empreses distribuïdores per doblar pel·lícules al català. Durant tot aquest temps, s'ha produït un recorregut més o menys irregular. Els primers anys, les distribuïdores, incloses les multinacionals, van començar a participar en les convocatòries, es va anar guanyant terreny. En aquell moment les pel·lícules

Joaquim Manyós

Foto: Pere Virgili

europées que es doblaven en català generaven unes llicències de doblatge suplementàries que permetien doblar pel·lícules americanes; això feia que algunes empreses doblessin pel·lícules sense els ajuts de la Generalitat, per interès propi. El nombre de pel·lícules doblades anualment anava en augment o es mantenia estable segons els anys. Però a partir de 1998 hi va haver una proposta de decret que, d'alguna manera, imposava –unilateralment, des de la Generalitat– una quota de còpies en català: quan les pel·lícules s'estrenessin amb més d'una quantitat determinada, concretament 18 còpies, la meitat havien de ser en català. Això va generar una polèmica molt important amb les distribuïdores, sobretot amb les *majors* dels Estats Units i, finalment, el decret no va prosperar, es va haver de retirar. Però arran d'aquest fet hi va haver alguns acords implícits, no escrits, pels quals totes aquestes empreses es comprometien a fer doblatge al català (unes dues o tres pel·lícules cada any) per poder mantenir un lligam amb la Generalitat. Aquests acords han marcat el caràcter general de la política de doblatge, la qual s'ha encaminat bàsicament al cinema infantil, ja que és el que les distribuïdores consideren més rendible en català. La Generalitat paga la totalitat del doblatge, les còpies i els materials promocionals en català; el nombre de còpies mínim és de 12, sempre que s'estreni amb més de 30 còpies a Catalunya, i de 6, quan s'estrena amb menys d'aquest nombre de còpies. Aquests condicionants determinen també el tipus de pel·lícules a doblar en català.

La majoria de pel·lícules seleccionades, tant per part de les distribuïdores com dels exhibidors, a partir de l'experiència dels resultats, eren les dirigides al públic infantil i, sobretot, les d'animació. Però també tenien prioritat les pel·lícules d'acció, de gran envergadura i pressupost, dirigides als joves i a un públic més ampli. El doblatge d'aquestes pel·lícules representa uns pressupostos molt alts per a l'SPL, ja que el procés es complica molt amb supervisions i mesures de seguretat. Aquest augment de despesa no es veu compensat per la rendibilitat en nombre d'espectadors, la qual cosa fa plantejar-se si val la pena fer aquests esforços en aquest tipus de pel·lícules. Com que les infantils més o menys funcionen, la tendència és apostar per aquests productes. A mesura que es tenen més dades els criteris es van adaptant i es van planificant les estratègies a seguir, però prevalen per sobre de tot les polítiques i les voluntats de les empreses del sector.

Tant els exhibidors com les distribuïdores no solen tenir actituds favorables a les versions catalanes, sinó tot el contrari: els representa una obligació o una responsabilitat, d'altra banda, totalment innecessària per al seu negoci. El fet que la Generalitat assumeixi el cost de les còpies els pot representar un avantatge, però mai per compensar les pèrdues en taquilla, segons la seva percepció. Aquestes actituds es tradueixen en les dificultats que trobem els ciutadans per poder veure pel·lícules en català: nombre de còpies, sales, sessions, falta d'informació, etc.

Un fet remarcable que cal tenir present és la creació, l'any 2005, del Servei Català del Doblatge de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió, el qual està treballant i doblant totes les pel·lícules per a DVD, cosa que representa un avenç important per al sector del DVD en català.

Un dels elements que intervé en l'anàlisi del comportament del públic davant del cinema en català és el del model lingüístic cinematogràfic. D'uns estudis qualitius recents sobre consum cultural, realitzats amb diversos grups d'edats, procedències i llengües, se'n poden extreure una sèrie de conclusions concretes que indiquen que el català no és una llengua prou acceptada cinematogràficament. Aquest és un fet que preocupa, i a la Secretaria ens planteja, com a mínim, la necessitat de fer això que estem fent avui: obrir un debat sobre aquesta qüestió. En cap cas no es posa en dubte la tasca dels professionals: traductors, adaptadors, correctors

i dobladors, ans al contrari. És sabut de tothom i corroborat per les mateixes empreses distribuïdores a les sales de doblatge que el doblatge al català per al cinema es cuida, normalment, d'una manera especial i que els resultats tècnicament són òptims; sempre hi pot haver excepcions, és clar.

Alguns motius adduïts en l'estudi esmentat eren precisament el doblatge (mateixes veus, registres massa acadèmics, no és prou creïble, funció normalitzadora i educadora del doblatge en català etc) i la falta de costum de veure cinema en català. Ho diferenciaven del costum de veure una pel·lícula en català a TV3.

Potser ens podríem plantejar les preguntes següents: ha d'ajudar el cinema a millorar la qualitat del català que es parla? O bé, ha d'ajudar el model de català dels doblatges de cinema a millorar la percepció i a fer augmentar el consum de cinema en català? És a dir, què pretenem? Crear llenguatge a través del cinema, o al revés: per intentar que hi hagi cinema català, cal adaptar aquesta llengua perquè sigui més creïble?

Però el que realment cal per generar un referent lingüístic en l'àmbit cinematogràfic és treballar molt més en l'àmbit del guionatge i la producció pròpia: que hi hagi més cinema català i de qualitat. El doblatge és un món artificios que viu de realitats diferents a les de la pròpia llengua; la producció pròpia és la que hauria d'assumir la responsabilitat de crear imaginari cinematogràfic en català; és dintre seu on s'han d'adequar realment els missatges lingüístics i generar formes lingüístiques autòctones que siguin creïbles i fàcils, perquè són les que vivim. Cadascú, quan viu, fa el seu propi guió, sap quines paraules ha de posar en cada situació.

Lluís Payrató

Aquesta exposició tracta d'aspectes que sovint queden fora del debat de l'estàndard i del col·loquial, del real o del pseudocol·loquial: em refereixo a l'estil i a la pragmaestilística, als condicionants pragmàtics de l'estil.

Començaré amb un exemple que em sembla que il·lustra el que intento dir. L'últim cop que vaig parlar en aquesta sala, no fa gaire, era en un homenatge a una professora estimada, membre de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), que ha fet recentment seixanta anys. Jo vaig plantejar un parlament més aviat acostat, poc

Lluís Payrató

Foto: Pere Virgili

distant, que iniciava amb un «Estimada Teresa». Però el primer orador va començar amb un to molt solemne i amb les paraules «Molt il·lustríssim senyor president de la secció filològica de l'IEC. Il·lustríssimes autoritats...». I és clar, va donar un to o un estil molt diferent del que esperava jo com a segon convidat. El context marca immediatament l'enunciació. La meua reacció va ser no començar amb un «Molt il·lustríssim», però sí almenys amb una salutació formal com «Digníssimes autoritats», que és, de fet, el que podria haver fet avui també. (De fet, no sé si hi ha gaires autoritats avui; ahir n'hi havia més. Sembla que el dissabte al matí, marxen...) Però segur que n'hi ha alguna; per tant, jo podria dir «Il·lustríssimes autoritats...». I, a continuació, si seguís el to del que es va dir ahir, amb la imatge que es va donar de la sala, suposo que el que em tocaria dir seria alguna cosa com «Benvolguts Grèmlins», mirant aquí al davant. El senyor Francesc Escribano –àlies *Paco*, també pel que es va dir ahir– s'hi va referir i Sergi Pompermayer igualment. Podria dir, en fi, com va dir el director de Televisió de Catalunya, «Benvolguts Grèmlins» i afegir, amb termes políticament correctes «Benvolgudes Gremlines», amb el consegüent aspecte tècnic de si *Gremlin* fa un determinat tipus de femení, i entrariem en la discussió típica del *talibà/talibans*, per exemple. En definitiva, l'estil acaba connectant amb l'estructura gramatical, però no s'hi limita; és un camí de tries, i aquestes li corresponen a l'enunciador: a l'escriptor, al guionista, al dialoguista, al traductor, a l'actriu... A qui sigui,

doncs, però algú en té la responsabilitat i, per consegüent, la llibertat, l'opció: no hi ha estil sense opció, i recordar aquesta afirmació, d'altra banda prou coneguda, m'ha semblat que era el primer punt obligat de l'exposició.

El segon, també molt breument, és recordar que les feines complexes ben fetes solen ser per força feines que demanen coordinació de veus i d'àmbits diversos. Parlar d'estils i d'estàndards des d'un sol punt de vista sol resultar reduccionista. Hi ha tipologies d'estils diferents, igual que hi ha accents diferents en l'estàndard, amb parestàndards i subestàndards, o amb un estàndard *flexible*, com en vulgueu dir. L'estil recull la identitat de l'individu, i per això no es pot manipular de qualsevol manera. La feina coordinada a què em refereixo inclou tots els estaments o tots els productors i *manejadors* (manipuladors!) del text esmentat fa un moment: de l'autor a l'actriu, passant pel lingüista que assessora (més que no corregeix). En lloc de dedicar-se a criticar sense fonaments la llengua de les sèries i de la televisió en general (un dels esports nacionals més nostrats), força gent es podria dedicar a fer propostes constructives de coordinació. Si es pot treballar amb un(a) traductor(a), un(a) lingüista i un(a) adaptador(a)/ajustador(a), el resultat sol ser millor que si hi ha una sola persona. Si es fa un llibre de text amb un(a) pedagog(a), un mestre, un(a) lingüista i un(a) editor(a), el llibre sol ser millor que si el fa una sola persona. Per tant, per què no ha de passar el mateix en qualsevol sèrie de televisió? Parlar d'un bon estàndard i d'un bon estil, sigui el que sigui, el més estripat o el més solemne, vol dir fer referència a una feina *elaborada*, i per tant a recursos, materials i personals que s'han de posar en funcionament i han d'interactuar de manera coordinada. Aquest seria el camí per solucionar dèficits que tots arrosseguem, des dels guionistes als lingüistes, els uns perquè potser no saben com caracteritzar prou bé un personatge a través del seu estil de parla, els altres potser perquè s'obliden d'aquesta relació entre parla i identitat; i tots plegats, sobretot els parlants *normals*, entre moltes cometes o en cursiva, perquè encara vivim en el tòpic empresonador del que és correcte i el que no és correcte, el que es pot dir i el que no es pot dir, el debat de si *això*, tal paraula o tal construcció, existeix o no en català. Cal construir un altre discurs, més alliberador, encara que la paraula ressoni a tòpic i encara que el català resultant no sigui el de l'àvia (sobretot el de

certes àvies). El que gastem en repressió s'hauria de reconvertir en energia expressiva, malgrat que la reconversió causés certes baixes o efectes col·laterals, que potser algun dia es podran refer. La realitat és inapel·lable: el que es diu, *existeix*. Una altra cosa és si ens agrada o no, i una altra si ho volem reproduir. Hi ha (o hi hauria d'haver, al meu entendre) un grau de correcció zero, apropiat en certs programes o en certes sèries, i un de revisió exhaustiva, propi de certs parlaments (amb minúscula i, per comparació, amb majúscula). Entre aquests dos pols s'estén una plana de grisos on hauríem de treballar per posar-nos d'acord, amb l'esperança que, entre el *menfotisme* o *passotisme* extrem i la crida extrema, patètica i desesperada del purista de sempre, estiguem tots plegats bastant més a prop del que imaginàvem.

Aquesta exposició resumeix en unes 4.000 paraules el contingut del que es va dir en unes 18.000, de manera que el resultat sintetitza sense gaires matisos bastants temes força delicats. Es mantenen fragments del text oral original al costat d'altres de refets. Trobareu el text sencer a www.cdl.cat.

Rosa Roig

Aquesta traductora voldria començar amb una declaració de principis, parafrasejant un polític retirat: «Pragmàtica, pragmàtica, pragmàtica.» A què treu cap, això? Doncs bé, durant aquestes jornades s'ha parlat molt de lingüística, i s'ha fet servir una terminologia molt complexa (almenys per mi). En aquesta intervenció m'agradaria parlar d'eines, i com les fem servir els que ens guanyem la vida traduint diàlegs. En definitiva, els recursos que tinc a l'abast i que haig de saber trobar perquè un diàleg funcioni. I si la terminologia que faig servir no és gaire precisa, espero que els lingüistes m'ho sabran disculpar.

Ara, una obvietat: el factor clau perquè els professionals de la traducció audiovisual al català puguem crear diàlegs versemblants és l'existència d'un ventall de registres orals que ens permetin traslladar a la nostra llengua tota mena de guions, des dels més formals fins als més estripats. Quan hem de treballar els registres orals més formals (noticiaris, documentals), no tenim cap problema. Les dificultats es presenten quan hem de fer servir un registre col·loquial, perquè com algú va dir (Joan Martí, crec, a les actes del Seminari

Rosa Roig

Foto: Pere Virgili

de Correcció del Català que es va fer fa un parell d'anys), en català, la distància entre el registre formal i la llengua col·loquial és exagerada.

És a dir, tenim un registre formal i un registre col·loquial, i al mig, més aviat poca cosa. I precisament amb allò que hi ha al mig treballem els traductors i els lingüistes del doblatge. Això es tradueix en la manca d'un registre col·loquial, potser no normatiu, però admissible, en què el públic es pugui reconèixer. Un cop dit això, se'm planteja una qüestió: la tasca dels lingüistes i dels traductors s'ha de veure com una influència normalitzadora? Com a generadors de diàlegs versemblants, fins a quin punt podem crear un estàndard col·loquial amb el qual el públic se senti identificat, que no li causi estranyesa –aquesta estranyesa de què parlava el senyor Manyós en la seva intervenció?

Val a dir que durant la meva jornada laboral com a traductora no em considero cap influència ni cap normalitzadora. La meva feina és traduir –i, de vegades, ajustar– tota una sèrie de productes audiovisuals, que poden ser des d'obres sublimes (d'aquestes, la veritat és que n'hi ha poquíssimes) fins a veritables bunyols (i d'aquests n'hi ha molts). Aquesta feina l'he de fer dins dels terminis previstos i de la millor manera possible. I malgrat les espifiades i els nyaps ocasionals, me'n surto. Ara bé, si parem la màquina una estona i provem de mirar amb perspectiva la feina que fem els traductors i els lingüistes de TVC, és possible que hàgim contribuït –i contribuïm ara– a la creació d'un estàndard col·loquial «natural» i no excessivament allunyat de la parla del carrer. (Sé que, quan dic «parla del carrer», salten moltes alarmes entre els lingüistes, però què hi farem...) I ara, des de fa uns quants anys, disposem d'unes eines molt potents i molt útils: parlo dels nous suports de comunicació electrònic, que ens han ajudat moltíssim a apropar-nos a aquest objectiu.

En aquesta feina –on gairebé tot és d'avui per demà– les decisions que prenem durant el procés de la traducció han de ser

ràpides, i el contacte amb els lingüistes i amb els nostres col·legues traductors és més aviat limitat. Quan hem de triar entre «allò que es diu» i «allò que es pot dir», quan tenim una expressió dubtosa que no s'ajusta a la normativa però que s'ajustaria perfectament al diàleg que volem traduir, l'opció més segura és anar cap a la normativa, perquè ens estalviarem que el lingüista ens piqui la cresta, o que l'expressió «coli» però que després a algú de més amunt no li agradi i enviï un *retake* a l'estudi (això implica que l'estudi hagi de corregir un producte ja doblat i que, en definitiva, hi perdi diners). I la conseqüència més directa de tot això és l'ús conservador de la llengua que hem fet tradicionalment els traductors.

Fins fa relativament poc, els usos no normatius que es consideraven acceptables ens arribaven en comptagotes, sobretot al butlletí *Versió doblada*, que rebíem per correu dos cops a l'any. Per exemple, al desembre de 1999 ens van dir que, sempre en contextos informals, podíem dir *disfrutar*, que algú era un *manasses* o un *melenut*, i que *ens podem fer els interessants*. El problema era que consultar tota aquesta informació no era gaire àgil, i la discussió i l'acceptació de noves propostes, tampoc. S'allargava molt. Però ara, gràcies a l'ús massiu d'Internet, les propostes que abans trigaven molts mesos a aparèixer reflectides en un butlletí ara s'accepten o es desestimen al cap de pocs dies. En concret, tenim dues eines que han agilitzat moltíssim el diàleg entre els professionals, i el resultat és que es consensua abans l'ús de formes col·loquials no normatives però admissibles. Aquestes dues feines són el fòrum *Versió doblada* (i els seus predecessors) i el portal de Serveis Lingüístics de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió.

El fòrum és una plataforma de discussió molt activa, on es parla de tota mena de qüestions lingüístiques, des de fonètica fins a alternatives d'ús col·loquial. Us posaré uns exemples de discussions recents al fòrum *Versió doblada*. Per exemple, el règim pronominal del verb *somiar*. Què fem: somiem algú?, somniem en algú? o somiem amb algú? L'ús del futur en expressions com ara «seré imbècil!» és admissible o no? L'ús pronominal del verb *millorar*: «Que et milloris!» Pel que fa al portal lingüístic, s'anomena *ÉsAdir* i es pot descriure com un llibre d'estil en línia amb unes característiques que el fan diferent dels altres. La principal és que la flexibilitat del suport electrònic permet una renovació constant dels continguts i una immediatesa en l'acceptació o la desestimació de les pro-

postes lingüístiques que hi arriben. Aquest portal té un fòrum de discussió –reservat sobretot a lingüistes, però on també participen traductors– en el qual es fan propostes d'ús (que s'accepten o es desestimen) i es traslladen algunes discussions que havien començat prèviament al fòrum *Versió doblada*. Què és el que hem aconseguit? Una gran quantitat d'informació, ordenada, sistematitzada i, el més important, de fàcil accés, a diferència del que passava abans. Un exemple: cada any, pels volts de Nadal, ens arriben pel·lícules americanes on surten els rens del pare Noel. Durant anys i panys, sempre hi havia algun traductor desesperat que havia de començar a trucar col·legues per què no recordava com s'havien traduït al català els noms dels rens. Si de Blitzen, Comet, Cupid, Dancer, Dasher, Donner, Prancer i Vixen n'hem dit tradicionalment Llamp, Cometa, Cupido, Ballarí, Elegant, Tro, Cabrioles i Presumida, i són traduccions que funcionen, no en fem de noves... Ara aquesta informació la tenim al portal *ÉsAdir*. Pot semblar un detall banal, però per nosaltres és d'una utilitat extraordinària.

Us posaré un parell d'exemples d'acceptacions o desestimacions d'usos lingüístics. Un d'ells és l'adverbi *inclús*. Al juny del 2006 algú va preguntar si el podíem fer servir. Els codirectors del portal, els lingüistes Maria Alba Agulló i Oriol Camps, van respondre que creien que en la nova edició del diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans es preveia la inclusió de l'adverbi. Es va confirmar aquest detall i es va acceptar l'ús de l'adverbi abans que es publicués la segona edició del diccionari. Una altra proposta: *val* com a resposta afirmativa: «Vols venir al cinema?» «Val!» Hi va haver lingüistes que van argumentar que no calia, perquè tenim moltes opcions: «I tant!», «entesos!», «d'acord!», «perfecte!» I la decisió a l'*ÉsAdir* va ser desestimar-la. Tot això, de forma gairebé immediata.

I per acabar, un exemple de collita pròpia. Una sèrie americana. El típic universitari amb les hormones alterades posant benzina en una benzineria. Se li acosta una dona impressionant. Es posen a lligar. Ella li diu: «*Are you going to just stand there with that hose in your hand or are you going to stick it into my tank?*» En aquest context, podria traduir *hose* com a *mànega* (la forma que surt als diccionaris) o *manguera* (la forma no normativa). En aquell moment, jo no sabia si s'acceptava l'ús de *manguera* en contextos col·loquials, però ja tenia l'*ÉsAdir* i amb un parell de clics vaig comprovar que podia posar: «Et quedaràs aquí plantat o em ficaràs la manguera al

dipòsit?» Compareu la força expressiva d'aquesta línia amb el que probablement hauria escrit en èpoques anteriors: «Et quedaràs aquí plantat o em ficaràs la mànega al dipòsit?»

En definitiva, aquesta intervenció només pretenia ser una petita reflexió al voltant d'algunes de les qüestions que s'han plantejat al llarg de les jornades: estem creant un estàndard col·loquial? Com més tinguem per triar i remenar, millor? N'estem fent un gra massa o encara fem curt?

LAURA SANTAMARIA. Universitat Autònoma de Barcelona

ENRIC GOMÀ. Guionista

JOAQUIM MANYÓS. Responsable d'audiovisuals de la Secretaria de Política Lingüística

LLUÍS PAYRATÓ. Departament de Filologia Catalana de la Universitat de Barcelona

ROSA ROIG. Traductora i ajustadora